

Fónaic na Gaeilge

Fiosrú Focal
Céimeanna 1 - 4

Banc Focal
Abairtí Deachtaithe
Téacsanna Léitheoireachta Céimnithe

Céim 1

Focail aonsiollacha – litir amháin, fuaim amháin

Cló dearg – ón liosta 100 focal is minice i gCorpas Náisiúnta na Gaeilge.

Cló gorm – ón liosta 200 focal is minice, Cló glas – ón liosta 300 focal is minice

Focail aonsiollacha le guta gairid leathan			le guta gairid caol (le clúdach arís i gcéim 5)
cat	mob	a	cic
cam	gob	na	mic
cab	bob	an	nic
lab	bod	gan	lig
cab	poc	am	mil
jab	go	um	fir
cad	do		im
fad	don		le
fud	nod		in
rud	log		ina
rug	gol		i
gur	mo		
cac	mol		
bac	mar		
mac	tar		
muc	dar		
bus	gur		
	cur		

Focail aonsiollacha le guta fada leathan			le guta fada caol (le clúdach arís i gcéim 5)	
tá	mór	lúb	cé	mé
dá	ón	cúl	é	cén
á	ó	rún	gé	hé
cá	mó	túr	í	níl
lá	nó	dún	ní	píb
lár	vól	mú	ríl	rím
lán	lón	zú	mín	mír
dán	fón	tú	jíp	
rá	cón	rún		
rás	rón	mún		
ár				
nár				
vác				

* **s, t, d** leathan amháin atá sa chéim seo.

Déantar na gutaí caola agus béim ar theagasc na ngutaí i gCéim 1. Díreófar aird ar an tionchar a imríonn na gutaí ar na consain i gCéim 5.

Leis na focail seo thíos tá fuaim sa bhreis ann i ndiaidh na céad fuaim – ceartaítear seo ó bhéal (nó seachain iad go fóill beag)

bád, fág, fál, bán, fán, bás, fás

* Ná húsáid na focail seo go fóill -

dó, bó, fód, póg, óg, ól, fós, pós, ró (Ní hionann an ‘o’ seo agus an ‘o’ atá clúdaithe go dtí seo – déanfar an ceann eile i gCéim 5)

Céim 2

Litir amháin, fuaim amháin

Níl mórán samplaí sa Ghaeilge nó i leabhair na bpáistí de na focail seo. Mar sin clúdaigh go gasta iad agus lean ar aghaidh! Tá béim go fóill ar na gutaí agus tugann sé seo níos mó focal le cleachtadh, níl ann ach go bhfuil consain sa bhreis ann.

GCC		
ort	art	alt
ord	arc	ard
olc		

CGCC		
carn	port	pulc
cart	gort	bulc
tart	corc	sult
calc	cosc	punt
lasc	dorc	
masc	torc	
Cásc	forc	
marc	bord	
bard	tost	
banc	post	
mant	folc	
	dorn	
	sorn	
	sonc	
	gonc	

CCG	
grá	tlú
trá	brú
crá	clú
plá	crú
spá	
stá	

CCGC						
blas	tram	blár	crot	drón	flup	stúr
plab	crap	prás	slog	clón	drud	plúr
plac	fras	stát	clog	srón	smug	blús
brat	srac	slán	scol	brón	smut	
stad	sram	clár	frog		club	
pras	sran	stán	froc		pluc	
pram	smac	smál	glob		blub-blub	
glas	scar	spád	grod		glug	
glan	snap	spás	trom		tlus	
glac	snag	spág	broc		trup	
grad	snas	grág	stop		truc	
graf	slad	tlás	stoc			
gram	slam		bloc			
	slap		plob			
	clab		plod			
	slat					
	dram					

CCCGC agus CCGCC	
strus planc spalp splanc	franc flosc blosc

<i>CCG, CCGC, CCGCC caol – le clúdach i gCéim 5</i>		
<i>blí</i> <i>brí</i> <i>plé</i> <i>clé</i> <i>dlí</i>	<i>bríd</i> <i>spíd</i>	<i>smig</i> <i>plimp</i> <i>glic</i> <i>bric</i> <i>smid</i> <i>slim</i>

Céim 3

Focail Ilsiollacha

Focail Dhéshiollacha					
<i>Guta fada ag deireadh focail</i>	<i>Guta fada sa dara siolla ach deirtear gairid é</i>	<i>Focail a chríochnaíonn ar án Den chuid is mó bíonn an á seo fada</i>	<i>Focail a chríochnaíonn ar a gairid (schwa) (schwa=fuaim le béal oscailte, teanga i lár)</i>		<i>Focail le guta gairid (schwa) sa dara siolla</i>
atá amú urú tosú tarlú scrúdú socrú ardú gortú mamó júdó	urlár casúr colúr nádúr cultúr gasúr patrún cartún colún galún botún compás bunús ómós	óstán sparán brádán scadán camán mórán gobán portán bolcán dornán	fada dáta dara dona cáca falsa gasta ina bata hata lofa tusa gafa acra dráma planda glasra sampla máta ráca crúba smuga sula mura fógra garda fosta cúpla blasta bosca casta consan	cuma muca púca taca dalta dúnta gorta masla banda brosna crosta marla sásta gúna guta stoca tábla pláta pluca pluma rópa cosa móra arsa arda práta grúpa campa grúpa trasna dánta altra	údar galar tobar slupar slapar cogar tugtar scáfar fócas ocras sonas <i>agus</i> cógas costas mórtas solas turas doras córas <i>focal</i> pobal anal anam gradam sagart clogad clár Nollag sonrasc flocas <i>ansin</i>

Focail Thríshiollacha +		
banaltra galánta macánta ábalta Sasana compántas cúlsolas cúldoras Amstardam folcadán móralta platanam	amadán lapadán údarás comórtas bómanta altramas barántas platapus folúntas maratón macarón	tarantúla Conamara stratacumalas salamandar

Focail Chaola (le clúdach i gCéim 5)			
<i>simplí</i> <i>imní</i> <i>filí</i>	<i>dílis</i> <i>iris</i> <i>milis</i> <i>Sínis</i>	<i>insint</i> <i>arís</i>	
<i>minic</i> <i>fíric</i>	<i>imir</i>		
<i>sifín</i> <i>sílín</i> <i>cipín</i> <i>ribín</i>	<i>sílim</i> <i>cigil</i>		

Céim 4

Nuair a sheasann níos mó ná litir amháin d'fhuaim amháin – leathan amháin
Is é **nn** an ceann is coitianta (mar gheall ar aimsir láithreach agus uimhir iolra)

Litreacha dúbáilte ll, nn, rr					
Leathan			<i>Caol (le clúdach i gcéim 5)</i>		
lann	mall	carr	<i>binn</i>	<i>fill</i>	
fann	rolla	barra	<i>sinn</i>	<i>mill</i>	
rann	ball	corr	<i>grinn</i>	<i>pill</i>	
clann	moll	carranna	<i>linn</i>	<i>innill</i>	
crann	poll	barr	<i>inné</i>		
donn	toll	borr	<i>innill</i>		
tonn	callán	tarr			
tonnta	dallóg				
bonn	balla				
canna	anall				
gránna	halla				
cumann	dallamullóg				
sonna	scragall				
tógann	capall				
bogann	tallann				
molann	tamall				
gunna	camall				
tobann	crogall				
salann	coll				
anann	dall				
anlann	drogall				
anonn	Gall				
branntanas	mogall				
cultúrlann	moll				
scannán	oll				
tagann	roll				
cásanna					
nósanna					
carranna					
amanna					
trupanna					
blasanna					
lusanna					
tafann					
cartlann					
colann					
clólan					
cógaslann					
dánlann					
loscann					
olann					
ólann					
salann					
srannfach					
tafann					
ganntanas					
tolglann					

De réir mar a chlúdaítear na fuaimeanna sa chéim seo thig leat focail a thabhairt a bhfuil níos mó ná spríocfhuaim amháin iontu.

bh		
tús focail	lár focail	bhf (an fhuaim chéanna)
bhalla bhata bhog mo bhád bhlas bhur leis an bhabún sa bhácús mo bhalún sa bhambú mo bhanaltra mo bhanana sa bhanc mo bhanda sa bhanna a bhannú an bhansagart sa bharagraf leis an bharántas sa bharda ar bharr mo bharróg mo bhás mo bhlas sa bholcán <i>mo bholg</i> a bhóna mo bhonn mo bhonnóg mo bhosa sa bhurla sa bhus leis an bhacach do bhómántacht mo bhang mo bhláthanna sa bhonnchló sa bhothán ar an bhratach sa bhunrang	ábhar dabht dabhach muca gar bha muca dub ha ró b harbartha ró b harúlach ró b hocht ró b hog ró b hómánta ábhartha abhus abhras mór b hóthar <i>carbhat (guta cúnta)</i> fabhra dabht fabht babhta	i bh fad amach i bh folach i bh fostú i bh fráma i bh fógra barr na bh fál brí na bh focal i bh fách i bh fásach i bh flocas i bh folcadán i bh folús i bh fómhar i bh fóram i bh formhór i bh forsa i bh fortún

mh		
tús focail	lár focail	
sa mh áta mo mh ac mo mh arc mh ol sé an mh uc ba mh ó do mh acalla do mh acántacht do mh agúlacht mo mh ála a mh alartacht a mh alartú do mh allacht do mh amach leis an mh anach ar an mh apa lá arna mh árach leis an mh arcach mo mh arla mo mh aróg mí an Mh árta do mh asla a mh aslú ar an mh ogalra sa mh onalóg sa mh onarcha sa mh onsún sa mh ótar a mh othú sa mh ullach a mh únlú leis an mh urlán	lámha ramhar cóta na samhna in amhras comhar tomhas ró mh acánta ró mh ór ró mh hall ró mh arfach ró mh aslach ró mh odúlach ró mh oltach ró mh óralach mó rthom has ró mh órtasach com h artha com h ad com h altas	mh ag deireadh focal a dhéanann /w/? lámh comh

ch			<i>le clúdach i gcéim 5</i>
deireadh focail	lár focail	tús focail	ciúin – fuaim ‘h’
ach	ocht	mo chos	chan
gach	bocht	a chara	lacha
amach	locht	a chur	sochar
amárach	lucht	a chrá	dochar
callánach	smacht	cos cham	salachar
loch	mallacht	chas mé	is dócha
cloch	poblacht	mo chat	cochán
lár na cathrach	solúbthacht	mo chás	lochanna
mórtasach	ábaltacht	mo chábán	Ard Mhacha
fadalach	arracht	sa chlábar	clocha
scamallach	acht	mo chasúr	clochar
míchumasach	banaltracht	sa chomórtas	
mórtasach	bómántacht	don challán	
mórshrónach	bródúlacht	mo chalóga	
moslamach	casacht	do chamán	
orlach	casachtach	do champa	
poblachtach	castacht	mo chara	
Rómánach	codarsnacht	do charr	
samhnasach	cosúlacht	mo chárta	
Sasanach	crógacht	sa chartlann	
tríchosach	róchallánach	sa chartún	
ocrach	camchosach	mo chasachtach	
Afracánach	róchothrom	ar an chosán	
Albanach	achrannach	sa chatastróf	
corrthónach	v-chruthach	róchostasach	
drogallach	scórchlár	do chlab	
fadálach	spadchosach	ar an chladach	
fadchosach	sparántacht	mo chlann	
grusach	carrchlós	a chlárú	
mamach	bunchostas	mo chlocha	
callánach	monarcha	a chló	
tromlach		mo chlog	
ardnósach		mo chlóca	
smólach		do chlón	
Slavach		sa chlós	
soladach		sa chlúdach	
scornach			
spotach			

th			<i>focail chaola (céim 5)</i>
tús focail	lár focail	deireadh focail	
thar am thart mo thábla i mo thost tharla thom sé thóg thú thug mo thráta mo thornapa mo thrupa mo thrunc mo thanc do thásc mo thobac do tholg mo thorbán mo thormán mo thuras mo thaca mo thacar mo thallann mo thachrán	athar rothar bóthar mórbhóthar othar dathú bláthanna fáthanna dathanna cothrom forbartha lár na cathrach tráthnóna An Satharn athrú bogtha móρθomhas athchló athbhunú róthógtha tógtha róthugtha tagtha sólúbtha scáthán scartha áthasach athachtú atharthacht athbhunú athphós stadchomhartha comhartha seomra folctha sruthán	both roth guth bláth cath dath rath ráth oth áth scáth bráth bundath dlúth fáth nath scoth cruth (<i>u fada</i>) sruth (<i>u fada</i>)	thit thig mo thír bith rithim

sh		<i>focail chaola (céim 5)</i>
tús focail	lár focail	
mo shos ina shagart mo shampla a shult shú sé róshalach a shocrú mo sholas	míshásta róshásta droch shampla doshásta oll sholas clap sholas dú sholas dú shlán dú shlánach dú shnámh	ó shin a Shíle

Is **p** séimhithe amháin atá i gceist anseo. Mar sin de ní bheidh samplaí ag deireadh focail agus beidh samplaí i lár focail nuair a bhíonn réimír a shéimhíonn ann. Lig do na páistí seo a fhiosrú go neamhspleách.

ph		<i>focail chaola (céim 5)</i>
tús focail	tús/lár focail	
mo ph ota de ph lab mo ph álás mo ph ost sa ph ram do ph oll do ph obal mo ph alandróm mo ph álás mo ph ancóga mo ph aragraf mo ph arasól do ph ardún sa ph arlús a ph lódú do ph lota mo ph luca do ph luga do ph luma mo ph lútón sa ph oblacht leis an Ph olannach do ph olchat	mo ph landa mo ph láta mo ph luma mo ph luca mo ph ráta do ph ortán sa ph atrún mo ph ollóg do ph onc mo ph ort ar an ph ortach do ph rácás sa ph róca do ph rós mo ph údail mo ph údar mo ph utóg ró ph ágánach oll ph anda ró ph rotasúnach oll ph landa oll ph láta droch ph ort ró ph lámásach	<i>de phlimp</i> <i>mo phíb</i>

Is **g** séimhithe amháin atá i gceist anseo. Mar sin de ní bheidh samplaí ag deireadh focail agus beidh samplaí i lár focail nuair a bhíonn réimír a shéimhíonn ann. Lig do na daltaí seo a fhiosrú go neamhspleách.

gh		<i>Focail chaola (céim 5) Fuaim cosúil le 'y' an Bhéarla</i>
tús focail	lár focail	
mo ghúna mo ghunna ghol sé do ghob an ghal don gharda don ghrúpa do ghradam mo ghasúr mo ghorta do ghalar mo ghlasra do ghobán do ghalúnach a ghalántacht mo ghlór mo ghuta a ghortú ghlac mo ghalbhád do ghandal do gharmhac mo ghlóthach do ghlugarnach do ghobán do ghontacht mo ghoradán sa ghort mo ghrá do ghradam ar an ghraf sa ghram sa ghránach mo ghuma mo ghuth	ró ghafa ró ghasta ró ghránna an- ghlan ró ghafa ró ghagach ró ghalánta ró ghallda ró ghann ard ghlórach ró ghonta an- ghasta	<i>an ghé</i>

Is **d** séimhithe amháin atá i gceist anseo. Mar sin de ní bheidh samplaí ag deireadh focail agus beidh samplaí i lár focail nuair a bhíonn réimír a shéimhíonn ann. Lig do na daltaí seo a fhiosrú go neamhspleách.

dh (fuaim ar chúl an sceadamáin)		focail chaola (céim 5) fuaim cosúil le 'y' an Bhéarla
tús focail	lár focail	
mo dhán bó dhonn áit dhona mo dhorn dhún sé mo dhallóg do dhrama mo dhoras mo dhalta mo dhara mo dhánta ró dhona a dhathú mo dhathanna do dhalbacht bó dhall a dhallú do dhánacht a dhó mo dhóchas mo dhoras mo dhragan mo dhúlra	ró dhalba ró dhall ró dhána ró dhóchasach ró dhocht ró dhomhanda ró dhonn droch dhúchas dath dhall (nóta – ‘an-dalba’)	dhé ró dhílis mo dhing mo dhínit

Is **f** séimhithe amháin atá i gceist anseo. Mar sin de ní bheidh samplaí ag deireadh focail agus beidh samplaí i lár focail nuair a bhíonn réimír a shéimhíonn ann. Déantar **m** nó **d** de **mo** agus **do** – mar a bheadh guta ag teacht ina ndiaidh. Lig do na daltaí seo a fhiosrú go neamhspleách.

fh (ciúin ar fad)			focail chaola (céim 5)
ar ghan ar an ghad ar ghág ar an ghál ar an gholt ar an ghógra leis an ghathach leis an ghonn sa ghráma leis an ghrancach sa ghrása leis an ghrog a ghostú	ró fhada ró fhalsa ró fhadalach ró fhánach ró fhásta ró ghorbartha ró ghógartha droch fhógra ró ghonmhar ró fhónta mó rfhoclach cros fhocal pas fhocal domhan ghad	m' fhocal b' fhada amach d' fhág d' fhócas d' fhógra d' gholt m' gholús m' ghóram m' ghorc d' ghormhór	ar ghill hata an ghir

ng		<i>focail chaola (céim 5)</i>
deireadh focail	tús focail	
long rang cúng drong ardrang bunrang búmarang cathlong gang oll-long spáslong snong stang ranganna cúl an ranga	bun na ngort a nguth i nglór ár ngrád i nglas ár ngárda i ngrúpa bhur ngasúr bhur ngortú i ngúna bhur ngunna barra na ngob i ngach i ngar i nglóthach i ngrá i ngrúdlann	tarraing

gc-	mb-	bp-
dath na gcón crúba na gcapall tús na gclár carnán na gcloch spága na gcat i gcampa i gcóras i gcuma i gConamara i gcogar ar gcúl i gclub i gcumann i gcostas i gcultúr i gcarranna i gclann i gcásanna i gcás i gcábán i gclábár barra na gcasúr i gcarbhán	i mbolg rámha na mbád bosca na mball dath na mbláthanna i mbonn i mbord i mbroc i mbrón an mbogann bosca na mbocht i mbun bhur mbó cosa na mbabóga cosa na mbabún bun na mbachlóg i mbácús i mballa cás na mbanúdar i mbolcán i mbothán i mbróg i mbunábhar i mbun	dath na bpatrún bun na bpoll i bponc i bpálás i bpuball i bpota cosa na bpágánach blas na bpancóga i bparagraf i bPáras i bparlús i bparthas i bplanda i bplota i bpluca i bpopal i bpoblacht i bpoll i bponc i bportach i bpram i bpróca i bprós i bputóg

nd-	ts-	bhf-	dt-
i nD ún na nGall i nd athanna i nd ráma bun na nd allóg bhur nd alta féin i nd albacht cosa na nd all i nd amba i nd ánacht ár nd athúlacht bhur nd obharchú a nd ocharacht a nd ochas bhur nd omhan a nd onacht	an ts rón an ts agartacht an ts ástacht <i>mac an tsagairt</i> <i>an tsráid</i> <i>an tsraith</i> <i>an tsreang</i> (<i>Céim 5</i>) <i>sa tSín</i> <i>an tSínis</i> <i>an tslis</i>	barr na bhf ál brí na bhf ocal i bhf ách i bhf ásach i bhf locas i bhf ocal i bhf ostú i bhf ógra i bhf olcadán i bhf olús i bhf ómhar i bhf óram i bhf ormhór i bhf orsa i bhf ortún i bhf ráma	ar dt ús i dt úr ár dt ábla i dt aca bhur dt acar ár dt achrán ár dt achtach ár dt acú bhur dt afann bhur dt anc bhur dt apúlacht ár dt arantúla ár dt art bhur dt ásc bhur dt obac i dt obán i dt onnta ruball na dt orbán i dt ost i dt rácht i dt ráta i dt rátha (<i>Céim 5</i>) <i>i dtír</i>

Deachtú - Céim 1

Is focail ardmhínicíochta iad na focail atá i gcló iodálach. Níl siad clúdaithe sna céimeanna 1-4 ach lig do na páistí iad a thriail.

Tá lón ag an rón mór.

Tá mé ag dul chuig an zú sa jíp.

Tá cón agam don lón.

Tá Cat agus Muc ag cur Gé sa jíp.

Tá lúb ar lár.

Tá Lúlú ar an trá.

Tá tú sa zú.

Tá Úna ar an trá.

Is mór an lón atá ag an rón.

Tá cón mór ag an rón dá lón.

Sin í Úna sa jíp.

Tá fón ag an rón.

Tá rún ag rón.

Cén rún é *sin*?

Cad é atá rón a rá?

Tá dán ag Pól.

Ná bac le mac an rí.

Ná dún an zú.

Tá an rud ar fad *ann* gan tú.

Tá an cat *is* mó sa zú. Tá an cat *is* lú sa dún.

Tá túr mór ard sa dún.

Tá lón mór ag Muc, dar le Cat.

Tá cón cam ag rón.

Tá an zú sin lán cat.

Tá mac mór ag Pól Ó Fí.

Tá mún ar fud an jíp. *An* cat mór *sin*!

Tá an bus *sin* mór ar fad.

(Tá an bheim anseo ar na gutaí - clúdófar na consain chaola i gCéim 5)

Níl ríl ná rím ag na fir *sin*.

Tá im agus mil agam don lón.

Cé hí *sin*? *Sin* í Fí.

Tá Gé sa jíp *leis* na fir. *Cén* jíp atá ag na fir?

Ná lig do na fir *sin* dul sa jíp.

Deachtú - Céim 2

Tá an frog sin glas.
Is mór an spás atá ag Frog Mór Glas.
Tá pram cam ag Pam.
Tá masc *agam*. Masc mór glas.
Tá folt ort. Folt mór glas.
Ná glac an pram *sin*, tá sé trom.
Tá mé ar an tram ag *dul chuig* an trá.
Stad de sin! Ná *déan* trup.
Tá an trá sin glan. Níl sé lán *cac anois*.
Tá lón mór ag frog. Lón mór glas.
Tóg an plúr sin le forc.
Tá mo spád *agam* ar an trá.
Tá grád ard *agat*. Níl strus ort *anois*.
Tá an bus agus an tram sa rás mór.
Tá trup mór ard ag an snag sin.
Ná stán ar an spás sin.
Slán le Frog agus le Broc.
Is maith le Frog plúr glas. *Is maith* le Broc plúr glan.
Tá post *maith* ag Broc. Post *maith* gan strus.
"Tá tart *orm*," *arsa* Frog.
Tá spórt mór ar an trá.
"Glan an pram *sin*," *arsa* Sam.
Tá frog ina dorn ag Clár.
Tá marc mór ard ag Pól.
Tá sult agus spórt sa tram sin má tá spás *ann*.
Tá snag ort. Tá *seo glan*, ól é.
Stán an frog ar an rón. *Nach* tú atá mór.

Tá smál mór ar do smig.
Níl brú ort. Ná bí *faoi* strus.
Tá mil agus im *agam*.
Tá Bríd ag plé *leis* an dlí.

Deachtú - Céim 3

Tá bosca mór ar an tábla.
Tá Marcus mór agus cróga.
Cad é atá sna pluca ag na muca?
Tá arán lofa sna pluca ag na muca.
Tá guta ar a gúna ag Úna.
Is banaltra í Mamó.
Tá cógas glas ag Mamó. *Is banaltra í.*
Tá gúna fada ar an amadán ard.
Tá tusa macánta le fada.
Tá mata furasta agus níl imní orm *faoin scrúdú.*
Tá tú ag cur am amú ag an tábla mór.
Tá an portán *sin* scáfar.
Tá portán mór ar an trá.
Tá an portán *sin* mór. Tá cuma scáfar ar na crúba.
Tá an costas ag ardú go gasta.
Tá Mamó sona sásta lena gúna úr.
Níl mórán ag tarlú le fada.
Bí cúramach, tá púca sa tobar.
Tá folt fada galánta ag an amadán.
Slupar, slapar, tá an frog mór glas ag lapadán.
Tá arán ar an tábla.
Tá pláta mór ar an tábla. Tá ocras *orm.*
Tá mo sparán ar an urlár.
Tá bata mór ag Mamó, tá *sí* crosta.
Tá focal agam le guta fada.
Stad, tá an doras dúnta.
Tá pluma mór corcra ar an tábla. Tá *sé* lofa.
Cad é atá ag tarlú ar an turas sin?
Cad é atá ag tarlú ar an trá?
Tá scrúdú mór ag Bob. Tá Bob ábalta dó.
An bhfuil tú ábalta an tábla trom sin a ardú?
Tá scrúdú mata agam. Níl sé furasta.
Tá galar ar an dalta. Tá cuma scáfar *air.*
Tá pláta lán pasta agam. Tá *sé* blasta!
Tá tarantúla mór ar an tábla.

Tá gasúr ag imirt ar an trá. Tá camán *aige*.
Tá an costas don turas le socrú.
Tá cosa móra ag Mamó. Tá bróga móra ar a cosa.
Tá an córas go dona sa stát seo.
Tá Dráma na Nollag le socrú fosta.
Tá práta mór ag na muca. Tá ocras ar na muca ar fad.
Tugtar gradam don dráma is mó clú.
Tá athrú mór ar an óstán le fada.
Tá comórtas i Sasana in ómós don Sagart Mór de Brún.
Tá Conamara ag athrú go mór. Tá an pobal ag athrú fosta.
Tugtar banaltra ar an amadán sin. Níl sí ábalta ina post.
"Tóg an rópa fada agus an compás," arsa an garda.
Tá scrúdú le socrú don júdó. Comórtas mór *atá ann*.
Tá guta agus consan ag an údar. *Déan focal leo*.
Splanc! Splanc! Tá an solas briste le fada.
Slupar, slapar, tá frog sa tobar. Tóg *amach* ar fad é.
Tugtar cógas lofa do *dhaoine* atá le tosú ar an scrúdú.
Is amadán bómanta é *sin* agus tarantúla *aige*.
Ba *mhaith* le gasúr *s'agamsa bheith* ina altra agus é mór.
Tá Mamó ag dul go Conamara lena muca agus lena cat.

Is minic an ribín ar hata Lilín.
Tá imní ar Lára nár imir sí lena cara.
Tá im agus mil agam ar an arán.

Céim 3

Sleachta léitheoireachta. Le léamh agus le fuaimeanna a aithint ó bhéal.

Tá masc ag Broc,
Déanann sé trup.
Déanann sé flop,
Agus déanann sé flup.
Trup-trap a rinne Broc gan stad,
Ag siúl is ag rith an lá ar fad.

Tá frog go fras sa loch mór glas.
Glug glug glug san uisce deas.
Cé sin anois? "Bí cúramach, a stór!"
Slog, slog a rinne frog mór.

Sin í Mamó ag rith go gasta,
Lena camán mór, is í atá sásta.
Tá clogad uirthi, is a cosa in airde,
Beidh comórtas mór ag Mamó ag imirt lena cairde.

Tá hata ag Úna,
Hata mór glas.
Tá patrún galánta corcra air,
Is é atá deas.
Tá ribín air fosta,
Agus silín mór dearg,
"Is fuath liom an hata seo!"
arsa Úna le fearg.

Tá clón anseo ón spás.
Tá a chorp fada agus glas.
Tá a chosa fada agus lofa,
Ní maith leis an chlón seo an teas.
"An bhfuil ocras ort?" arsa mé,
go gasta ach go deas,
Cad é ba mhaith leis le hithe?
Frog mór glas!

Deachtú - Céim 4

Níl na focail i gló iodálach clúdaithe go fóill ach is focail choitianta cuid mhór mhaith acu.

Litreacha Dúbáilte

Tá an capall sin mall.
Cad é an callán *sin*?
Tá nósanna gránna ag Anna.
In amanna tógann sí a gunna.
Tá capall mór donn ag Barra Ó Manna.
Tá carr mór gránna ag Molla Ní Anna.
In amanna gasta, in amanna mall.
Ag dul anonn is anall.
Tagann busanna agus carranna go gasta agus go mall.
Tá dallamullóg ar Lára de Barra.
Níl úlla san úllord, ní *bhíonn siad* ag fás.
Bhí scannán ann sa halla ar ball.
Tá moll cásanna thall sa halla.
Bíonn an capall ag tafann in amanna.
Tógann an capall *sin* callán mór.
Is maith liom práta le hanlann agus salann.
Tugann sé bronntanas dó i *mí* na Nollag.
Tá na dallóga dúnta sa halla.
Tá an capall mór donn ag *rith* anonn is anall.
Tá carr mór donn ag Clann de Barra.
Bogann an capall *sin* go mall, tá *sé* dall.

mh (leathan)

Ar mhol do mhamáí do mhuc?
Tá an mhuc *sin* rómhór.
Tá mo lámha ar an mhuc mhór ramhar.
Tá mé in amhras *faoi* mo mhac.
Beidh mo mhac ann i *mí* na Samhna.
Bhí sé rómhall don mhuc ba mhó.

*Bhí sí ramhar agus mhol an fear dá mhac í a mharú.
Tá do mharla ina lámha ag mo mhac.
Tá sé rómhall anois. Fág go dtí an lá arna mhárach é.
Tá sé rómhórtasach anois lena mhála mór.
Ní thig liom mo lámha a mhothú.
Tá mé go mór in amhras faoi do mharc.
Tá mo mhac sa mhonarcha ó bhí mí an Mhárta ann.
Tá sí de mo mhaslú leis an mharc sin.
Thit sé sa mhullach ar an mhála mhór.
Mhol mé a mharc go mór. Mhol mé rómhór é.
Tomhas cá bhfuil mo mhála a bhí ag an mhuc.
Tá masc na Samhna agam. Ach is Mí an Mhárta atá ann.
Tá an mhuc rómhór don mhonarcha.
Bhí sé rómhall don mhuc ba mhó. Bhí sí ramhar agus mhol an fear da
mhac í a mharú.*

bh (leathan)

*Níor bhog mo bhád.
Níor bhog an bhó.
Tá an bhó sa bhád.
Ar bhog an bhó bhán?
Tá mo bhróga ar an bhalla.
Tá mo bhróga ar an bhanaltra.
Tá mo bhronntanas sa bhosca bhán sin.
Ní bhogann an bhanaltra gan a bróga.
Bhuail sé an bhó bhán lena bhata.
Tá mé sa bhus anseo leis an bhacach.
Tá sé róbhómanta agus róbhocht leis an bhanaltra a bhogadh.
Tá mo bhata ar an bhalla in aice leis an bhácús.
Tá mo bhanana agus mo bhata ag an bhanaltra.
Tá an bhansagart abhus anseo sa bhunrang.
Tá mo bhád i bhfad amach ansin.
Tá an bhó i bhfolach leis an bhabún.
Tá an bhó i bhfostú ag bun na bhfál.*

Bhuail Barra an bhó bhán lena bhata. Bhí an bhó bhán i bhfad ó bhun na bhfál agus bhí ar Bharra í a bhogadh ar ais.

ch (leathan agus glórach) (*ch ciúin le clúdach i gCéim 5, m.sh. lacha*)

Tá mo chat do mo chrá.
Níl locht ar an chat as tú a chrá.
Is é atá lochtach, callánach agus salach.
Gach lá bíonn an dá chat *sin* ag an loch.
"Tá sé compordach *anseo* ag an loch," arsa an dá chat.
Cén sórt arrachta é sin sa loch?
Amach *linn* anocht ar a hocht.
Amharc go cúramach ar an arracht bocht.
Siúl go fadalach. Tá sé scamallach ag an loch.
Bím ag snámh gach lá sa loch. Ní *bheidh* amárach.
Beidh ort an dá chat *sin* a chur amach.
Sin arracht callánach, ach tá sé mórtasach fosta.
Beidh lucht glanta na *cathrach* ann amárach.
Chas mé mo chos ar an chás *sin*. Mo chos bhocht!
Tá lucht na *cathrach* róchallánach.
An bhfaca tú mo chat sa nuachtán?
Tá smacht ag an Albanach ar an phoblacht.
Is *ainmhí* ocht *gcosach* an t-ochtapas bocht.
Tá sé scamallach *anseo* i lár na *cathrach*.
Tá an locht ar fad ar an Sasanach as mallacht a *thabhairt* don chat.
Tá arracht *gnusach* fadchosach ag casachtach sa loch.
Is moslamach é mo chara. Nach é atá mórtasach.
Tá sé róchostasach *dul* go lár na *cathrach* *anois*.
Tá mo chara sa chomórtas *sin*. Is comórtas fadalach é.
Tá mo chlúdach i mo chás le cur *chuig* an champa.
"Mo mhallacht ar an phoblacht," arsa an Rómánach.
Tá an chloch *seo* a *fuair* mé sa loch v-chruthach.
Is mamach é mo chat ach tá sé tríchosach.
Tá mo chat róchallánach le *dul* ar an chosán.
Beidh rud sa nuachtán amárach faoin phoblacht.

Chas Lacha ar a dá chos *nuair a chonaic* sí an dá chat. *Léim* sí amach as an chochán agus *isteach* sa chlábar. "Gach lá tagann an dá chat sin go cladach an locha," ar *sise* go callánach. "Tá mé compardach *anseo* sa chochán, ach, is dócha go *mbeidh* orm *imeacht!*"

th (leathan)

Tá Cathal ar an bhóthar ar a rothar.
Tá na rotha ar mo rothar lúbtha agus cam.
Tá na rotha seo lúbtha go *maith*.
Thóg Cathal na bláthanna le cur ar a thábla.
Tá na dathanna ag athrú ar na bláthanna.
Bí i do thost. Tá sé thar am *agat*.
Cad é a tharla thall ag do thábla?
Beidh lucht glanta na cathrach ann ar an Satharn.
Chuir lucht forbartha na cathrach na bláthanna sin.
Tháinig othar *chuig* an otharlann tráthnóna.
Thig leat do rothar a dhathú *leis* na dathanna *seo*.
Má bhogann tú thart ar do thábla *beidh* tú lúbtha.
Ar thóg tú do lámha de do thábla gan fáth?
Thom sé *isteach* sa sruthán agus thóg sé bláthanna ón bhun.
Thig liom mo rothar a chur ar mo thábla. Níl sé róthrom.
Thug mé do thornapa don othar sa otharlann.
Tá athrú mó tagtha ar mo thorbán anois.
Amharc ar dath atá ar mo thornapa agus ar mo thráta.
Tá lucht forbartha na cathrach ag athrú dathanna na cathrach.
Tá sé thar am acu athchló a dhéanamh air.
Tá athrú dáta ann. Tá sé bogtha go dtí an Satharn.
Cad é a tharla leis na dathanna a bhí ar na bláthanna?
Thug mé roth ó mo rothar dó ach ní raibh se róthugtha dó.
Tá bláthanna ag fás ar an bhóthar sin thall.
Beidh mé i lár na cathrach tráthnóna. Ní thig liom dul ar an Satharn.
Bí i do thost. Tá sé thar am *agat* athrú.
An bhfuil mórthomhas ar bith *agat* faoin athrú atá ar do thachrán?

"Thóg mé an roth de mo rothar!" arsa Liathan, bhí a guth ar crith.
"Cad é mar a tharla sin?" arsa a Máthair. "An raibh tú ar an bhóthar mór sin in aice leis an sruthán arís?"
"Tá brón orm," arsa Liathán agus thug sí bláth dá máthair.

sh (leathan)

Mhol Lára do Chathal *bheith* ina shagart.
Amharc go cúramach ar mo shampla agus *thig leat* é a shocrú.
Beidh Lára míshásta má *bhíonn* tú róshalach.
Tá Sam róshantach agus róshalach le *bheith* ina shagart.
An dtig liom mo shos a shocrú, tá ocras *orm*?
A Shíle, an *bhfuil* do sholas ar *obair*?
Cuir as do sholas, tá an halla róshalach.
Níl mé róshásta leis an drochshampla atá anois.
Tá do sholas róshalach le lonrú go maith anseo.
Ní maith leis an drochshampla ach tá sé doshásta ar fad.
Bhí Sam míshásta go raibh sé róshantach agus róshalach le *bheith* ina shagart, cé gur bhain sé an dúshult as gach rud a shocrú.

gh (leathan)

Nigh mé mo ghúna leis an ghallúnach sin. Tá sé an-ghlan ar fad.
Níor mhaith liom an mhuc *gharbh* sin a ghortú.
Níl mo ghlór ábalta don ghuta sin.
Amharc ar mo ghasúr. *An maith leat* a ghalántacht?
Bhí na prátaí *scriosta* ag an ghalar i *rith* an ghorta.
Tá do ghrúpa róghafa ag an ghalar sin.
Glan do lámha leis an ghallúnach le *bheith* slán ón ghalar.
Thug an bhanaltra a ghobán don ghasúr.
Ghlac sé mo ghasra agus chuir ina ghob é.
Tá mo ghúna ar an ghasúr sin.
Tá do ghasúr ag an gharda. *Níl sé ag dul* a ghortú.
Bhain tú do ghradam as do ghalántacht sa chomórtas.

Ghlac sé mo ghúna agus *rith sé leis*. Tá sé róghasta dom!
Ghlac mo ghasúr a ghasra go róghasta.
Tá do gharmhac i mo ghrúpa.
Ghlac do gharmhac mo ghalbhád agus chuaigh go róghasta ann.

dh (leathan)

Dhún sé an *geata* ar an bhó dhonn.
Dhún mé do dhoras ar mo dhorn.
Dhún mé mo dhallóg. *Anois tá sé ródhorcha*.
Bhuail mo dhalta a dhorn ar mo dhoras.
Tháinig sí anseo do Dhráma na Nollag.
Ar mhaith leat é a dhathú le mo dhathanna?
Ní raibh do dhán ródhona.
Bhí mé mar dhragan i do dhráma ach *bhí* mé ródhalba.
Ní raibh do dhráma ródhóchasach do mo dhalta.
Tá do dhragan ródhalba. *Ba mhian leis* mo dhoras a dhó.
Tá an bhó dhonn *sin* ródhonn ar fad.
Is drochdhathanna iad sin ar do dhoras.
Tá mo dhánta curtha ar mo dhoras *agam*.

ph (leathan)

Tá planda *agam*. Tá mo phlanda sa phota. Tá dhá phluma *air*.
Tá dhá phluma i mo phluca *agam*.
Phóg sé a phota.
Tá pláta romham. Tá mo phláta lán *de* phrátaí.
Tá mo phluca lán *de* phrátaí.
Thóg sé a phráta amach as an phota.
Thit mé *de* phlab *isteach* sa pholl *sin*.
Is maith liom mo phost, *bím ag obair leis* an phobal.
Tá mo mhac sa phram *agam*. Amharc ar a phluca *beaga*.
Amharc ar an phatrún a *rinne* mé ar an phota.
Chaith mé práta *leis* an phortán. *Thit sé isteach* sa pholl.

*Is maith leis an ollphanda an t-ollphlanda bambú.
Chuir mé do phluma i mo phancóga. Tá siad ar an ollphláta agam.
Tá mo pharagraf faoin phoblacht déanta agam.
Is maith leis an phobal dul chuig an phálás.
Thug mé mo phálás don Pholannach.
Thit mo phutóg de mo phláta agus isteach sa pholl.*

fh (ciúin ar fad)

*An raibh tú rófhalsa nó ar fhan tú?
D'fhan mé rófhada agus ansin d'fhág mé é.
An bhfaca tú sin ar an fhógra?
Tá sé ar an fhógra sin rófhada anois.
Amharc ar an fholt sin, folt fada donn.
Is drochfhógra é sin atá sa fhráma agat.
Tá tú rófhadalach ag obair ar an fhonn sin.
Tá sí rófhalsa, ní thig linn í a fhostú don fhad sin.
Ar fhág tú sin leis an fhrancach nó leis an fhrog?
Ar fhág tú an focal sin sa fhrása ar an fhógra?
Déan sin leis an Fhrancach mórfhoclach a fhostú.
D'fhág mé mo mhála ar an fhál.
Ar m'fhocal, níor fhág mise é.
D'fhág tú d'fhógra anseo leis an Fhrancach.
Tá m'fhorc rófhada leis an fhrog seo a ithe.
Níor fhan an fathach rófhada faoin fhál.*

ng

*Tá an rang seo róchúng.
Tá long mhór ag na páistí sa rang seo.
Tá an long róchúng do na páistí ranga ar fad.
Tá Lára san ardrang ach tá mise sa bhunrang.
Ta búmarang againn ag cúl an ranga.
Tá drong sa spáslong ag bun na ngort ansin.
Tá bhur ngunna againn ag cúl an ranga.*

Tá long mhór i ngach rang againn ar scoil.
Tá sí i ngrá le bhur ngasúr.
Tá crann mór cúng ag fás ag barr na ngort.
Tá rang na ngasúr ag teacht tráthnóna.
Tá *siad* ár ngortú sa rang *seo*.
Tá barra na ngob donn ar na *géanna seo*.
Tá cosa na *ngéanna* i bhfostú sa pholl chúng.
Is maith liom dul go Dún na nGall gach mí.

gc

Tá clocha móra (i bhfostú) i gcrúba na gcapall.
Tá cúpla cón agam. *An maith leat dath na gcón?*
Tá cúpla clár ann anocht agus tá tús na gclár *sin* tábhachtach.
Seas ar charnán na gcloch *ansin*.
Amharc ar na *hingne* ar spága na gcat. Tá *siad* rófhada.
Táimid i gcampa mór i gConamara *anseo*.
D'fhág mé an bosca *sin* i gcúl an tí.
Tá na bróga *sin* i gcásanna agus tá na cásanna i gcarranna *anois*.
"An bhfuil tú i gclub nó i gcumann ar *bith?*" ar *sise* i gcogar.
An bhfuil dúil agat i gcóras nó i gcultúr na cathrach?
Tá ardú mór i gcostas na gcarranna.

mb

Tá dath na mbláthanna ar bhosca na mball.
Da mba *mhian leat thiocfadh leat dul go teach* na mbocht.
Cé atá i mbun *anseo?*
Tá an lasta *thíos* i mbolg na mbád.
An mbogann rámha na mbád *sin?*
Tá bhur mbó *ansin* i *measc* na mbláthanna.
Tá cosa na mbabóga i mbróga beaga deasa.
Tá na práta *anois* i mbolg na mbocht.
Tá bhur mbananaí i lámha na mbabún.

Cé atá i mbun na mbonnóga i mbácús na cathrach.

nd

Tá lochanna móra i nDún na nGall.

Tá solas ar na dathanna. Tá solas na ndathanna ag lonrú.

Tá *páirt aige* i ndráma na Nollag.

Tá dathanna na ndallóg sa *leabhar seo*.

Táimid i nDún na nGall, bhur ndalta *féin*.

bp

Tá mé i bponc.

Stop mise i bpuball. Stop sise i bpálás.

Bhí mo phráta i bpoll sa ghairdín. Thóg mé é agus chuir i bpota é.

Tá dath na bpatrún sin deas i bpálás an rí.

Tá blas na bpancóga maith ach tá bunús na bprátaí i bpota.

Tá poll i bpuball na bpágánach.

Bhí mé i bpálás i bPáras inné.

Tá an planda mór ag fás i bpota i bparlús an tí.

Tá mé i bponc anseo. Tá mo chos i bpoll i bportach.

bhf (leathan)

Tá sé i bhfolach i bhfocal ansin.

Tá sé ansin ag barr na bhfál anois.

Tá ord na bhfocal i bhfógra an bhalla i gceart agat.

An bhfuil tú i bhfách le brí na bhfocal?

Bhí mé i bhfolach i bhfolcadán mo mhamó.

dt (leathan)

Tá na málaí sin i dtúr sa phálás.
Tá an rí i bhfolach i dtúr mór ard.
Tóg na málaí ar dtús, ansin cuir i dtúr ard iad.
Tá torbán agam i dtobán. Tá cosa na dtorbán ag fás.
Seo é bhur dtásc - tóg bhur dtanc ar dtús agus cuir thall ansin e.

ts (leathan)

Bhuail sé sa tsrón é.
Is mór an tsástacht atá le gáire tríd an tsrón.
Tá an tsástacht le mothú ar an tsráid.
Cuir sa tsraith cheart ar an tsráid é.

Céim 4

Sleachta léitheoireachta. Le léamh agus le fuaimeanna a aithint ó bhéal.

Litreacha dúbáilte

Cad é an callán sin? arsa Anna le Tim. Bhí *siad* ag dul thart le crann mór go mall. Go tobann *chuala* siad tafann thall ar an taobh eile den chrann. Thóg Anna a gunna. "Stad!" arsa Tim. "Tá poll *anseo*, thig linn dul *isteach* ann." Bhí canna ag Tim agus bhí an gunna ag Anna. *Chuaigh siad isteach* sa pholl sa chrann go dtí gur stad an tafann agus an callán. Go tobann, *chonaic* Tim go raibh moll *airgid* ag a chosa. "Sílím go bhfuil dallamullóg orm," arsa Tim. "An sin moll *airgid*?" "Ní fheicim ach froganna!" arsa Anna. "Is fuath liom froganna."

Scéal/Téacs – meascán 1-4

Tá an lacha **bhán** ar an **bhus**. Tá an **bhó dhonn** ar an **bhus** fosta.

Ba *mhaith leis* an **bhanaltra** í a **chur** sa **phota**. *Lean* sí an bus ar a **rothar**.

"Mo **chrá thú**, a **Lacha**, *seo* mé le mo **ghunna**," arsa sí.

Bhuail sí í i **ngob** s'aici. Stad an bus de **phlab**. Amach leis an **bhó**.

"Stad!" arsa sí. "Tá tú ag **déanamh** dochair do mo **chara lacha**, stad!"

"Bí i do **thost**," arsa an **bhanaltra**. "Tá tusa **rómhór** do mo **phota**, agus ní **maith liom** do **chrúba**, tá *siad* **róshalach**!"

Ach, níor **ghan** an **bhanaltra** **rófhada**. Níor **ghan** sí ar **fhreagra** ó **bhó**. **Thóg** sí a **rothar** agus **rith** sí léi. Níor **fhill** sí **riamh** arís.

Síos **chuig** an **loch** leis an **lacha** agus leis an **bhó** agus, ar m'**fhocal**, tá siad ansin go fóill.